herpy

SLANGER

Æskulapsnog

Zamenis longissimus

Zamenis longissimus er en slank, ugiftig og dagaktiv snog, der bliver 110-160 cm og er en af Europas største slanger. Den er en fremragende klatrer med glat, bronzeskinnende ryg, lever i varme løvskove og ved gamle stenmure og kræver en kølig vinterhvile for at trives. Den er rolig og lærenem, men vinterhvilen gør den til en slange for den lidt øvede holder.

Familie: Colubridae Engelsk: Aesculapian snake Tidligere navn: *Elaphe longissima*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**110-160 cm** total længde inkl. hale
Vægt	**350-900 g**
Levetid	**15-25 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Træboende og jordboende**
Biotop	**Klippeterræn og tempereret skov og eng**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**120 × 75 × 80 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-29 °C**
Hotspot	**30-33 °C**
Temperatur, nat	**18-22 °C**
Luftfugtighed	**60-70 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Valgfri**
Vinterhvile	**3-8 °C** 13-22 uger
Kost	**Hvirveldyr**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**5-11 æg**
Kuld pr. år	**1**
Inkubation	**42-70 dage** ved 27-28 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Fredet i Danmark: Æskulapsnog står i bilag 1 til artsfredningsbekendtgørelsen (BEK nr. 521/2021, bilag 1 affattet ved BEK nr. 1005/2025) og på bilag IV i EU's habitatdirektiv (som *Elaphe longissima*). Vilde dyr må ikke fanges eller dræbes, og æg i naturen må ikke samles (§ 10). Dyr fra naturen må ikke holdes, handles eller udstilles (§ 11). Opdrættet afkom af lovligt erhvervede dyr er undtaget (§ 2), men ejeren skal kunne godtgøre oprindelsen (§ 20). Arten står ikke på CITES, i EU's handelsbilag eller på forbudslisten i BEK nr. 1261 af 17.11.2015. Myndighed: SGAV.

Om arten

Zamenis longissimus er en lang, slank og ugiftig snog med lille hoved, runde pupiller og glatte, skinnende skæl. Voksne dyr er ensfarvede, oftest olivengule, brungrønne eller næsten sorte, og mange har hvidkantede skæl, der giver ryggen et fint, metalglinsende præg. Bugen er gul til offwhite, og iris er rav- til okkerfarvet. Skællene på bugsiden har en skarp kant, som slangen bruger som fodfæste, når den klatrer i træer og op ad ru mure.

Nyklækkede unger er omkring 30 cm og tegnede på en helt anden måde end de voksne: lysegrønne eller brungrønne med mørkere pletter og striber langs ryggen og siderne, mørke tegninger på hovedet og en gul krave i nakken. Kraven kan blive siddende på yngre voksne dyr, og ungerne ligner derfor unge snoge af slægten *Natrix*. De voksne bliver typisk 110-160 cm inklusive hale, enkelte op til 200 cm. Hannerne bliver væsentligt længere end hunnerne, og en voksen vejer typisk 350-900 g. Arten kan blive 25 år eller mere.

Naturligt mørke, rødlige og albinotiske dyr forekommer, men morfer er ikke udbredt i handlen. Tidligere regnedes den sydlige italienske bestand som en underart af *Z. longissimus*. Den er i dag en selvstændig art, *Zamenis lineatus*, og har lysere farver og rødlig iris. I ældre litteratur hedder arten *Elaphe longissima*. Artsnavnet *longissimus* er latin for "den længste".

Slangen med æskulapstaven, lægekunstens gamle symbol, er formentlig denne art. Den hørte til ved templerne for den græske gud Asklepios.

Udbredelse og levested

Zamenis longissimus lever i Syd-, Central- og Østeuropa og i Lilleasien. Det sammenhængende udbredelsesområde dækker det meste af Frankrig bortset fra den nordlige del, de nordspanske Pyrenæer, Italien (dog ikke det sydligste og Sicilien), hele Balkan til Grækenland og Tyrkiet samt dele af Central- og Østeuropa op til omkring 49. breddegrad: Schweiz, Østrig, Ungarn, Slovakiet, Rumænien, det sydlige Polen og det sydvestlige Ukraine.

Derudover findes isolerede bestande i Tyskland (blandt andet Taunus, Odenwald og ved Passau og Salzach) og i det nordvestlige Tjekkiet, der er artens nordligste kendte naturlige forekomst. Atter andre bestande lever syd for Kaukasus langs Sortehavets østkyst, og små, isolerede bestande findes i det østlige Tyrkiet og ved Urmia-søen i det nordvestlige Iran.

Arten har tidligere levet længere mod nord, helt op til Danmark, i den varme periode for 8.000-5.000 år siden. Tre dyr blev indsamlet på det sydlige Sjælland mellem 1810 og 1863, formentlig fra en nu uddød rest af denne bestand. Kortet viser det oprindelige udbredelsesområde.

> **Oprindelig udbredelse:** Andorra, Albanien, Østrig, Aserbajdsjan, Bosnien-Hercegovina, Bulgarien, Schweiz, Tjekkiet, Tyskland, Spanien, Frankrig, Georgien, Grækenland, Kroatien, Ungarn, Iran, Italien, Moldova, Montenegro, Nordmakedonien, Polen, Rumænien, Serbien, Rusland, Slovenien, Slovakiet, Tyrkiet og Ukraine.

LEVESTED

Zamenis longissimus foretrækker varme, moderat fugtige og solrige løvskove, skovbryn, lysninger, krat og enge i bakket eller klippefyldt terræn. Den findes også i flodnære skove, men ikke i sumpe, og den undgår åbne sletter og intensivt dyrket land. Den er ofte tilknyttet menneskers bygninger: gamle stenmure, ruiner, skure og haver giver både skjul, solpladser og mus. I de nordligste dele af udbredelsen er den afhængig af sådanne bygninger og af kompost- og træstakke for at få varme nok til æg og vinterkvarter.

Slangen er dagaktiv og bruger meget tid i skjul. I Mellemeuropa kommer den frem i slutningen af marts eller begyndelsen af april, solbader meget i april og er mest aktiv fra anden halvdel af maj til anden halvdel af juli. Den foretrukne lufttemperatur er omkring 20-26 °C, og over 27 °C søger den væk fra direkte sol. Den klatrer lodret op ad træstammer og er set i flere meters højde og i bygningers tagrum. Om vinteren ligger den i dvale, i naturen ved omkring 5 °C.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

Pasning

TERRARIET

En voksen *Zamenis longissimus* skal have et terrarie på mindst 120 × 75 × 80 cm (længde × bredde × højde). Arten klatrer meget, så højden er lige så vigtig som gulvarealet, og større er altid bedre. Arten holdes enkeltvis. Terrariet skal være tæt og have et låg eller dørlukning, der kan låses: slangen er en dygtig flugtkunstner og udnytter enhver sprække. Frontvendte døre gør håndtering og vedligehold roligere for slangen end åbning ovenfra.

Unger og ungdyr kan holdes i mindre terrarier, men vokser hurtigt. Et ungdyr på 50-100 cm har brug for omkring 100 × 50 × 60 cm, og de små unger trives i en lille sikret boks med tætte skjul.

Indret med mindst to skjul af sten, bark eller træ, et i den varme og et i den kølige ende, plus tykke grene, korkflader mod væggene og kunstige eller levende planter, så slangen kan klatre og trække sig tilbage. Bunden skal være dyb nok til, at slangen kan grave, fx en blanding af muldjord, kokosfibre og lidt sand, med et hjørne, der holdes let fugtigt. Undgå spåner af

fyr og ceder, fordi de aromatiske olier kan skade slangen. Fjern afføring med det samme, og skift bunden helt med få ugers mellemrum.

TEMPERATUR

Der skal være en tydelig temperaturgradient. Om dagen i den aktive sæson skal baggrundstemperaturen være 24-29 °C, og under varmekilden skal der være en solplads på 30-33 °C. Temperaturen må ikke komme over 35 °C nogen steder. Den kølige ende kan være 22-24 °C. Om natten skal temperaturen falde til 18-22 °C, og varmen slukkes. Det passer med artens naturlige døgnrytme, hvor den foretrækker omkring 20-26 °C og undgår stærk hede.

Brug en halogenspot eller en keramisk varmeemitter over et net og en termostat, der styrer alle varmekilder. En varmemåtte kan bruges under bunden ved et skjul, men kun med termostat. Mål med digitale termometre med føler på solpladsen og i den kølige ende, og hold varmekilderne uden for slangens rækkevidde, så den ikke kan brænde sig.

Arten skal have en kølig vinterhvile hvert år. Den beskrives under Avl og er også vigtig for dyr, der ikke skal avles. Under vinterhvilen spiser slangen ikke, og det er normalt.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal ligge på 60-70 %, med et hjørne af bunden, der holdes let fugtigt, fordi arten kommer fra moderat fugtige skovegne og ikke fra tropisk klima. Forstøv let en gang om dagen, så terrariet tørrer op igen i løbet af dagen, og sørg for god ventilation. Konstant våd bund og stillestående luft giver mug og luftvejsinfektioner.

En stor, stabil skål med frisk vand skal altid stå fremme. Slangen drikker af skålen og lægger sig også i den, især før hudskiftet. Skift vandet dagligt. Slangen skifter hud en eller to gange om året i naturen, og unge dyr i vækst skifter oftere. Et fugtigt skjul med mos eller vådt køkkenrulle hjælper, hvis huden skal blødgøres.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

LYS OG UVB

Zamenis longissimus er dagaktiv og skal have en tydelig dag og nat. Lyset er tændt 12-14 timer i døgnet i den aktive sæson, styret af et tænd-sluk-ur, og kortes ned før vinterhvilen. Natlys er unødvendigt.

UVB er ikke dokumenteret som nødvendigt for arten, men den er en dagaktiv solbader, så et svagt UVB-rør over solpladsen gavner trivslen. Sigt efter Ferguson-zone 2 og et UV-indeks på højst 2-3 på solpladsen, med skygge og skjul i resten af terrariet. Et T5-rør skal skiftes efter 12 måneder, fordi UV-udbyttet falder, selv om røret stadig lyser. Glas og plast foran røret stopper UVB.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Zamenis longissimus spiser små pattedyr. I naturen er 90 % af byttet pattedyr, især studsmus, mus og spidsmus, og resten er hovedsageligt fugleunger og fugleæg. I terrariet fodres med hele, frosne og optøede mus og små rotter. Byttet skal have samme bredde som slangens bredeste del. Unger tager nyfødte mus (pinkies) og følger derefter størrelsesstigen op. Voksne dyr tager voksne mus eller små rotter. Levende bytte frarådes, fordi gnaveren kan skade slangen.

Fodringsintervallerne er de samme som for andre snoge af samme størrelse:

- Nyklækkede unger: hver 5.-7. dag.
- Ungdyr: hver 7.-10. dag.
- Voksne dyr: hver 10.-14. dag.

Tø byttet langsomt i køleskab, og varm det til omkring 38 °C i en lukket pose i varmt vand lige før fodring. Tilbyd det om aftenen, hvor slangen er mest rolig. Vej slangen jævnligt, og skær ned, hvis den bliver rund. Hele bytte giver en komplet kost, så tilskud er ikke nødvendige, men kost fra opdræt kan mangle D-vitamin, hvis slangen holdes uden UVB.

Appetitten falder naturligt om efteråret, og nogle dyr holder helt op med at spise inden vinterhvilen. Det er normalt og skal ikke forsøges rettet med mere varme eller tvangsfodring. Nye dyr kan bruge et par uger på at falde til, før de spiser.

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Zamenis longissimus er rolig og nysgerrig og bliver som regel tam ved regelmæssig, blid håndtering. Den bevæger sig langsomt og målrettet gennem hænderne. Lad et nyt dyr falde til i en uge og spise regelmæssigt, før det håndteres, og hold de første sessioner på fem til ti minutter. Støt kroppen flere steder, kom ind fra siden og tag aldrig fat i halen. Vent mindst 48 timer efter et måltid og håndtér heller ikke slangen, mens den skifter hud.

Unge dyr er mere nervøse end voksne. Føler et dyr sig trængt op i en krog, kan det stille sig truende, lave tyggende bevægelser med munden og bide.

Arten er dagaktiv og udforsker hele terrariet, især grene og højder, og den trækker sig gerne tilbage under skjul. Den skal holdes enkeltvis, også søskende: sammenboende dyr giver stress og dårligere appetit og gør ingen gavn.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen bliver væsentligt længere end hunnen og har en relativt længere hale med bredere halerod. Hos unger kan køn ikke ses udefra, så kønsbestemmelse bør udføres af en erfaren person eller dyrlæge. I naturen bliver dyrene kønsmodne ved en længde på 85-100 cm, når de er omkring fire til seks år. Dyret skal være fuldt udvokset og i god kondition, før det sættes i avl. Hunnen skal være i bedre kondition end hannen, fordi æglægningen tapper hende.

PARRING

Avl kræver en kølig vinterhvile. Dyrene skal være raske og velnærede og have tom tarm, når de køles. Nedkøl gradvist over to uger til 3-8 °C, hold dem i mørke og uforstyrret i 3-5 måneder med vand fremme, og varm dem derefter op over et par uger. Hvilens længde afhænger af dyrenes oprindelse: dyr fra nordlige bestande skal have den længste. Efter opvarmningen fodres de godt.

Parringen sker i foråret efter vinterhvilen, i naturen fra midten af maj til midten af juni. Hannerne kæmper om hunnen ved at presse hinandens hoveder ned, og de må derfor ikke sættes sammen. Frieriet er en elegant dans, hvor forkroppene løftes i en S-form og halerne snoes sammen, og hannen kan gribe fat i hunnens hoved.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger æg fire til seks uger efter parringen. Kuldet er typisk 5-11 æg, og ekstremerne er 2 og 20. I naturen vælges et lunt, fugtigt sted, hvor plantemateriale rådner, fx under hø, i rådnende træ, i kompost eller i gamle stubbe, og flere hunner kan dele samme sted. Der lægges et kuld om året.

Giv hunnen en æglæggekasse med fugtig sphagnum eller vermiculite og en åbning, så hun kan grave sig ind. Flyt æggene til inkubatoren efter lægningen, uden at vende dem. Giv hunnen rigeligt foder bagefter.

INKUBATION

Æggene lægges i en boks med let fugtig vermiculite eller perlit med små lufthuller og inkuberes ved 27-28 °C; rugetemperaturen er ikke dokumenteret for arten og er lånt fra *Pantherophis guttatus*. Substratet skal være jævnt fugtigt, men ikke vådt. Klækningen sker efter omkring otte uger, mellem seks og ti uger. Ungerne skærer sig ud med en æggetand og bliver ofte i ægget et døgn eller to, før de kommer helt ud. Kassér først æg, der falder sammen eller bliver mugne, når det er tydeligt, at de er døde.

OPDRÆT AF UNGER

Nyklækkede unger måler omkring 30 cm og skifter hud en til tre uger efter klækningen, før de spiser. Hold dem enkeltvis i små, sikre terrarier med tætte skjul, et fugtigt skjul og en vandskål, ved samme temperatur som voksne, men uden en kold vinter det første år. Tilbyd en nyfødt mus hver 5.-7. dag, når de har skiftet hud. I naturen æder ungerne kun undtagelsesvis i klækningsåret, og nogle unger tager heller ikke foder i terrariet de første måneder. Er ungen sund og i god kondition, er det ikke en grund til tvangsfodring. Vej og mål ungerne jævnligt. Unger må ikke holdes sammen.

Sundhed og typiske fejl

Zamenis longissimus er hårdfør, når temperatur, fugt og vinterhvile passer. De typiske fejl er:

- Luftvejsinfektion med hvæsende vejrtrækning, slim fra næse og mund eller åbent gab. Den skyldes ofte for høj luftfugtighed, dårlig ventilation eller for lav temperatur.
- Dårligt hudskifte med hudrester på øjne og halespids, når luften er for tør. Giv et fugtigt skjul og en vandskål.

- Mider, som ses som små prikker på slangen og i vandskålen, især hos nyindkøbte dyr. De kræver behandling og grundig rengøring.
- Overvægt ved for hyppig fodring. Vej slangen jævnligt og tilpas intervallet.
- Opkast, hvis slangen håndteres for tæt på et måltid. Giv fred i mindst 48 timer efter fodring.
- Vinterhvile af dyr, der er syge, magre eller har mad i tarmen. Overvintre kun raske, velnærede dyr.
- Brandskader fra uafskærmede varmekilder.

Et sundt dyr har klare øjne, glat blank hud og et solidt greb. Kontakt en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis slangen taber sig, ikke spiser uden for vinterhvilen, har problemer med vejrtrækningen eller har ændringer i huden.

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.